

Emne nr 2

Transport av høy

Tinnmark fylke

Nord-Varanger

Oppskr av G. A. Lilleeng

Veske Jakobselv

1 Høybergingsmåten har gått for sig på samme vis på samtlige småbruk, 1-6 kyr. Utmarksstallene har vært i bruk i ca 125 år. men har etter siste verdenskrig jevnt over herredet etterlatt De store statsbidrag til nydyrkning og anskaffelsen av traktor m.v. er årsak hertil. Det var de innvandrede kvener som søkte op til fjells etter stråfôr og med dem begynte kreaturholdet her. Alt dette var de velvante med i sitt fødeland.

Høyet de samlet der etter megen besvær blev nedkjørt med hest og nerere steder fra med kjelke.

2. Til hesjen som for ca 50 år siden kom i bruk blev høyet båret med berestenger mens man på heimeengene benyttet dertil trillebår, håndvogn m.v. Fra myrlente steder op til fjells blev det båret frem til tørkeplassen i vierbands knippe eller senere rep, snor o.l. Den tykkeste enden av vieren ca 2 m.l. blev tredd gjennom en laget ring, løkke i den tynde ende. Høyet blev i den første sol tørket på marken.

På de utmarksställe hvor hen det var fremkommelig med hest og vogn kjørte man høyet til tørkeplassen med den.

Lasset blev bundet i mangel av rep med vierband. Berestengene var op til 4 m. l. På disse satte man noen tykke vier grener og laget derpå blev festet med vier. 6 slike bærelass utgjør ca 400 kg og 20 vierbands knipper utgjør omtrent samme mengde.

Det tørre høy blev samlet til stakken, såten ved hjelp av bæretter såvel heime som op til fjells. De fleste bruk har nu låa (sjå) attmed fjøret eller dets loft innredet som sådan.

3 Høyet oppe fra utmarksplattene blev nedkjørt på første innbrådte vinter føre med hest. Sleden som var av finste type var forsynet med (hekke) grind av tre fastsurret på sleden med vier eller rep. I den nedpakket man høyet. Sleden var ca 3 m. l. og ca 80 cm. br. mens hekken var 2,5 l. og ca 1,6 m. br. Lasset utgjør ca 400 kg.

4 Hjelken med hekken var ca $\frac{1}{4}$ i størrelse.

Hjerra og langvogn kom etter hvert i bruk og på langvognplatten blev også hekken plassert. Man leset høyet op i hekken ved hjelp av en høy gaffel som var 2 tinnert og skaftet var av tre ca 2 m. lang.

Høyet blev heimkjørt såvidt mulig samtidig ned fra fjellet. Fleste eierne kjørte også til andre mot godtgjørelse, arbeidsytelse eller kontanter fra ca kr 1.- til kr 3 pr lass alt ettersom avstanden var (veilengden) lengste ca 20 km.

Felleslatter av betydning forekom ikke her i distriktet bortsett fra brødre (familieslatter).

6 Kjøringen foregikk ved at man brøyket sig frem gjennom sne massene ved hjelp av spader hvor da også de hesteløse deltok. Tiden for veilaging op til fjells bestemte de interesserte i fellesskap. Hvis sneen var særlig fast og hård blev hestene forsynt med brøgger likesom også kjørerne og andre hadde ski. Disse første kjøre dager var som regel slitsumme for også isen på vandene, innsjøene som man kjørte over måtte undersøkes nøye og tilbrøds derfor mistet man før 1. verdenskrig en hest som druknet.

13 Utmarks stakke, sätene, måtte inngjerdas så reinsdyrene ikke fikk skade dem. Det hendte at dette førte til konflikter med reinieiere.